

NEMIS TILINI O'RGATISHDA INNAVATSION USULLARDAN FOYDALANISH

Rashidova Mohidil Ne'matjonovna

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi

Farg'ona akademik litseyi nemis tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada o'quvchilarining e'tiborini jalb qilish usullaridan biri o'qitishning nostandart shakllari - ular "o'quvchilarning e'tiborini jalb qiladi, fanga qiziqishini oshiradi va materialni yaxshiroq o'zlashtirishga hissa qo'shadi". Nemis tilining o'ziga xos jihatlari haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *metodik usullar, didaktik o'yinlar, samarali maqsadlar;*

Bizga ma'lumki, dunyoda xorijiy tillarni o'rganish va o'rgatish turli soha vakillarini jalb etib kelmoqda. Va bu albatta ulardan hamkorlikda ishlashni taqozo etmoqda. Jahon amaliyotida o'quvchilarning xorijiy tillar bo'yicha kasbiy kompetentligini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashga doir innovatsion faoliyatini modernizatsiyalash alohida ahamiyatga molikdir. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasining "Ta'lim va fan sohasini rivojlantirish" bandida "Uzluksiz ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, sifatli ta'lim xizmatlarini oshirish, mehnat bozorining zamonaviy ehtiyojlariga mos yuqori malakali kadrlar tayyorlash siyosatini davom ettirish" kabi muhim vazifalar belgilab berilgan edi. Biz bu vazifalarni amaliy jihatlarni quyidagi qaror va farmonlar orqali ko'rishimiz mumkin.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF 4947-son farmoni, 2017-yil 20-apreldagi "Oliy ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ 2909-son qarori, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2013-yil 8-may "Uzluksiz ta'lim tiziminining chet tillar bo'yicha Davlat Ta'lim Standartlarini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ 1875-sonli qarorlari hamda mazkur faoliyatga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalar amalga oshirilgan. Butun jahon hamjamiyatiga munosib o'rin egallashga harakat qilayotgan xalqimiz uchun xorijiy tillarni mukammal bilishning ahamiyati juda kattadir. Bundan tashqari, xorijiy tillarni tez va oson o'rganish uchun ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyatga egadir.

Darsning nostandart shakllariga ekskursiya darslari, tematik darslar, didaktik o'yinlar va, albatta, guruhlarda ishlash kiradi. Bu erda tobora ommalashib borayotgan til o'rgatishning faol usullari muhim o'rin tutadi. Faol o'qitish usullari -"o'quvchilarni o'quv materialini o'zlashtirish jarayonida faol fikrlash va amaliyotga undaydigan" usullardir. N.M.Kleyменова ta'kidlaydiki, "empirik yo'l bilan olingan bilim eng chuqur va chuqurdir". Demak, chet tilini o'rgatish samarali bo'lishi uchun darsni boshqacha tashkil etish, o'quvchilar e'tiborini jalb qilish, eng muhimi, tilni mustaqil o'rganishga undash zarurligi ko'rinib turibdi.

Tadqiqot mavzusi bo'yicha nashrlarni o'rganar ekan, shuni ta'kidlash mumkinki, maktab o'qituvchilari faol o'qitish usullarini e'tibordan chetda qoldirmaydilar va ularni o'quvchilar bilan darslarida tatbiq etishga harakat qiladilar. N. M. Kleimenova, S. S. Kuklina va E. L. Berdnikova, E. A. Pavlova, A. Yu. Yusupovalar o'z maqolalarida o'rganishga faoliyatga asoslangan yondashuvning ahamiyatini qayd etadilar va o'qituvchi o'z darsini faol o'qitish usullaridan foydalangan holda qurishi kerak bo'lgan asosiy tamoyillarni ta'kidlaydi. Shu bilan birga, N. M. Kleimenova va E. L. Berdnikovalar faol o'qitish usullarining o'ziga xos tasniflarini beradilar. Ko'pgina o'qituvchilar,,,,, turli mavzularda o'z qo'llari bilan ishlab chiqqan darslarni taqdim etadilar, ko'pchilik ma'lum o'qitish texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha o'zlarining tajribalari haqida yozadilar. Masalan, I.I.Petrichuk o'zining ingliz tili darslari doirasida turli loyihalardan foydalanish bo'yicha ko'p yillik tajribasini va o'z darslarida M.P. texnologiyasini tasvirlaydi. Z.M. Davydova o'yinni chet tillarini o'rgatish usuli, M. A. Ariyan esa chet tilida rolga asoslangan muloqot deb hisoblaydi. Demak, ko'ramizki, loyiha va rolli o'yinlar texnologiyasi atroflicha ko'rib chiqiladi, munozara esa darsda ham ko'p qo'llanilsa-da, har tomonlama tahlil qilinmasdan, faqat asarlarda tilga olinadi.

O'yinlarning darsdagi o'rni va o'yinga ajratilgan vaqt bir qator omillarga bog'liq:

- a) talabalarni tayyorlash;
- b) o'rganilayotgan material;
- v) darsning aniq maqsadi va shartlari.

Agar o'yin dastlabki mustahkamlash uchun o'quv mashqi sifatida ishlatilsa, unda darsning 20-25 daqiqasini ajratish mumkin. Kelajakda ushbu o'yin 3-5 daqiqa davomida o'tkazilishi mumkin va o'tilgan materialni takrorlash, shuningdek, darsda dam olish vazifasini bajaradi.

Metodlar tarixi atoqli metodist prof. I.V.Rahmanov tomonidan chuqur o'rganilgan. Tarjima metodi asosan ikki ko'rinishda bo'lib, grammatika-tarjima metodi nuqtayi nazaridan xorijiy til umumta'limiy maqsadda o'rganilgan. Grammatik mashqlar til o'rganuvchining mantiqiy tafakkurini o'stirish maqsadida bajarilgan. Grammatik bilimlarni bayon etish ta'limning asosiy maqsadi deb qabul qilingan. Bu metodning asosiy prinsiplari quyidagilar:

1. Til o'rganish yozma nutqqa asoslangan.
2. O'rganish predmeti qilib grammatika olingan, leksika ham unga tobe ravishda tanlangan. Grammatik mashqlar bajarish asosiy ish usuli bo'lgan.
3. Oldin, Grammatik qoida yod olingan, so'ng esa so'zlarning ma'nosi so'zma-so'z tarjima vositasida ochib berilgan.
4. Grammatik shakl va so'zlarning ma'nosi so'zma-so'z tarjima vositasida ochib berilgan.
5. So'zma-so'z tarjima va quruq yodlash yo'li bilan til materiali o'zlashtirilgan.
6. So'zlarni kontekstdan tashqarida, yakka yodlash bilan chegaralanilgan.

Fonetik o'yinlar - o'quvchilarni begona tovushlarni talaffuz qilishga o'rgatish, she'rlarni ovoz chiqarib, aniq o'qishga o'rgatish, ularni rollarda ijro etish maqsadida o'rganish. O'qituvchi tovush hukmron bo'lgan fonetik she'rni o'qiydi. Bolalar buni taxmin qilishlari kerak.

Mi-May-Mausemaus Komm aus dem Loch heraus Mi-May-Mausemaus Men Katzenhausda kom!

Men kovboyman Von Seinem Kovboy - Bett auf Und wascht sich mit Duskada rasmlar bor, har bir rasm ostida 2 ta harf. Birinchisi: tasvirlangan narsaga ishora qilish, ikkinchisi: uning yordami bilan so'zni o'zgartirish. Masalan: hand a = u (Hand-Hund) moon o = u (Mond-Mund) eshik u = ya'ni (Tur-Tier) vaza V = N (Voza-Nase) baliq F = T (Fisch-Tisch) uyi H = M (Haus-Maus) shim o = a (Shlang-Hase) kitob B = T (Buch-Tuch)

Bir so'zni boshqasiga aylantiring! Faqat bitta harfni o'zgartirishga ruxsat beriladi. Duskaga zanjir bo'lib so'zlar yoziladi. Masalan: Mund - Mond - Mohn -

Lohn - Sohn.

Leksik o'yinlar - o'quvchilarni tabiiy muhitga yaqin vaziyatlarda lug'atdan foydalanishga o'rgatish, o'quvchilarning nutqiy fikrlash faoliyatini faollashtirish, og'zaki reaksiyani rivojlantirish, o'quvchilarni so'z mosligi bilan tanishtirish.

XULOSA

Chet til o'rganish ko'p qirrali ta'limot bo'lib, bu jarayonda inson murakkab psixologik o'zgarishlarni boshdan kechiradi. Jumladan ona tili bilan chet tilini taqqoslash jarayoni yuzaga keladi. Bu jarayonda o'rgatishning turli metod va texnologiyalaridan foydalaniladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida chet til bilan ona tilini taqqoslab o'rgatish samarali natija beradi. Chet til o'rgatish uning metodikasiga oid bilimlarga ega bo'lishni taqozo etadi. Metodika va texnologiyalar chet til o'rganish jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Darsni tashkil qilishda metodika fanining turli usullari mavjud. Chet til o'qitish metodikasida keng qo'llaniladigan metodlar: kommunikativ didaktika metodi, madaniyatlararo muloqotni tashkil qilish metodi va mashqni tashkil qilish metodi hisoblanadi. Uchala metod bir biri bilan chambarchas bog'liq va bir-birini to'ldiradi. Metodika fani didaktika fani bilan bog'liq bo'lganligi sababli, chet til o'rganish mobaynida kommunikativlikka asoslaniladi va kommunikativ didaktika metodi yuzaga keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. QARSHI DAVLAT UNIVERSITETI ROMAN-GERMAN FILOLOGIYASI FAKULTETI NEMIS TILI VA ADABIYOTI KAFEDRASI MAMATQULOVA NIGORA RUSTAM 23-bet
2. <https://yuz.uz/news/maktablarda-nemis-tilini-oqitish-sifati-oshiriladi>
3. <http://library.ziyonet.uz/ru/book/download/13388>
4. „Science and education“ Scientific Journal
5. „Xalq ta'limi tizimida onlayn ta'lim berish faoliyatini yanada takomillashtirish to'g'risida“ qaror

6. Shomansurov Shorasul "Maktabgacha ta'lim jarayonida xorijiy tillarni o'qitishning zamonaviy metodikasi - Xitoy tajribasida" 2018y.